

Jani Uraqininaka

Alicia Camelia Hurtado Rivera

“Akana yurta, akana jiwaxa”, ukhama sasawa awkijaxa situ, ukhama jupata amtasta. Jupaxa nayjamanwa, nayaxa jupjama kipkaraki, ukhamakiwa markajanxa. Warayu sasawa sutinchapxitu, ukampisa nänakaxa Ayoréode ukapxtwa. Jupanakaxa janiwa ukxa yäqapkitti, janiwa ni uñt’aña munapkituti. Uñisipxituwa.

Jupanakaxa janiwa nänakjama isisipkitti, yaqhawjata jutata jaqinakjamapxiwa, ajanunakapaxa nänakanjama ch’iyart’ataskiwa ukampisa patata uñjatapxitu. Jupanakaxa ch’umiru mantantanipxi ukata aka uraqixa nänakanxkiwa sasarakkiwa sapxi, jach’a alinaka, quqanaka phat’anukuña munapxi, ukata uywanakapa anakiniña munapxi. Taykajasa, pachamamasa sintisiwa sarakiwa, ukampisa ukxa jupanakaxa janiwa yäqapkitti.

Nänakaxa, tatajampi, mamajampi, jilanakajampi wiñayawa jasarasipta. Nayraxa llijkiri isini jaqinatatwa jasarasipta, jupanakaxa nänakawa nayraqata jumanakaru jikxatapsma sapxituwa. Jaya uraqinakaruwa sarapxta ukata imantasipxta, janiwa akana jikipstanitti sasarakkiwa sapxayata, ukampisa waystata uñstanjapxarakkiwa, jichha kutixa wali jach’a uraqi p’iyiri laq’unakampi, ukhamata jakaña uraqi wañantayapxi. Uka iranama jilarapxta. Jamach’inakaruwa thuqtiri uñjta, uywanaka sartiri uñjta, ukanakaxa jupanakatakixa janiwa kunäkisa.

“Janiwa tamajaru mantaniña munapkitti” sasawa sapxitu, nänakaxa jupanaka mantanipxpana sapxarakxtwa, nänakana saräwija sarnaqapxaspa. Janiwa nänakjama arsuña munapkitti, janiwa nänakjama jakasiña munapkitti.

Janixaya nänakjama sarnaqaña munapchitixa, ukatpi jiwaña takhiru irpt'appachituxa sasawa saraktxa. Mä arumaxa ch'iyara jiq'iwa ch'umi uraqiruxa muyuntarakixa. Kunawsatima mistsupta ukhaxa kunamtima ch'uxñanxa ina wilaki tukuwayxi ukraki uñjapta, uywanakaxa wali jachapxanxa, ukaxa t'aqisiña uraqixpachawa sasakiwa amuytxa.

Achachilajaxa sarakinwa: aka pachanja utjiwa alaxpachampi, manqhapachampi, suma jakaña, t'aqisiña jakaña sasawa uka jaqinakaxa parlxayapxitu. Mä pankä ullarapixatayna, jaqixa arupampikiwa lamar quta jaltayiritayna, qalanaka t'ant'aru tukuyapxiritayna. Achachilajaxa wali parlana, mä jaqiwa suma uraqi markapataki jikxatatayna, jupanakana ukawa thakhipatayna sasa.

Maynitima suma jaqini ukhaxa suma sarnaqasinixa sasawa sapxirinxa, ukampisa uka ch'amaka arumawa nayaxa yatiqta, janitima munañani jaqinakaru yawsata ukhaxa janiwa suma sarkatamti.

Waystatwa sarxañaja wakisinxa. Awkijaxa janiwa ch'amanixanti, amtapa phuqhiriwa qhiparjarakinxa.

Ninawa uraqi manq'antaskanxa, uka uñjasaxa lup'irakiyatwa, mayurunxa uka suma uraqi jikxatapxatapunchixaya sasa...

Traducción: Nelson Gabriel Yapu Machicado

